

stránce sociální, uplatnění právníků v peněžních ústavech.

V rámci odborového sjezdu pořádají advokáti svůj IV. sjezd čl. advokátů a notáři svůj I. sjezd čl. notářů. Advokáti pozvali také zahraniční hosty, z nichž účast již přihlásili advokáti z Paříže, Jugoslaviie, Rumunska a Litvy.

Jest jen vítati, že právníci jako jeden stav manifestují, neboť poukazují tak nejen na význam právnictva, nýbrž i na důležitost svých požadavků, jež týkají se zájmů státu i celé veřejnosti.

Právní spory okolo obilního monopolu.

Předpisy dnes platné jsou shrnuty v příloze vyhlášky 220/1936 Sb. z. a n. Jest to vl. nař. 137/1934 v úpravě vl. nař. 152/1935, 156/1935, 219/1936. Citujeme nejprve důležitá ustanovení.

Účel: Aby byly zajištěny a usměrněny odbyty a ceny domácího obilí, upravuje se obchod s obilím, moukou a mlýnskými výrobky a některými krmivými podle ustanovení dále uvedených (§ 1 — I).

Subjekt: Prováděním úkolů z této úpravy vyplývajících se pověřuje Československá obilní společnost, v dalším Společnost, kterou tvoří tyto 4 zájmové skupiny: 1. Centrokooperativ, svaz jednot hospodářských družstev republiky Československé v Praze, zapsané společenstvo s r. o., 2. Zájmové ústředí družstevních svazů, zapsané společenstvo s r. o. v Praze. 3. Ústřední nákupní a prodejní družstvo obchodních mlýnů v republice Československé, zapsané společenstvo s r. o. v Praze, a Mlýnářské družstvo pro nákup a prodej při jednotách mlýnářů v republice Československé, zapsané společenstvo s r. o. se sídlem v Praze, 4. Společnost pro obchod obilím, společnost s r. o. v Praze, Moravobil, sdružení moravsko-slezských obchodníků s obilím, moukou, zemědělskými plodinami a potřebami, společenstvo s r. o. v Brně, Slovenská obilní účastinná společnost v Bratislavě a Obilní společenstvo pro Podkarpatskou Rus, akciová společnost v Užhorodě (§ 3).

Není-li v tomto nařízení nebo ve stanovách (§ 6) jinak určeno, platí pro Spo-

lečnost všeobecná ustanovení platná pro Akciové společnosti (§ 9).

Poměr státu ke společnosti bude upraven smlouvou (§ 12).

Společnost podléhá státnímu dozoru, který vykonává vládní komisař, jež jmenuje ministr financí. Vedle toho vykonávají dozor s hlediska resortní působnosti zástupci ministerstev zemědělství, průmyslu, obchodu a živností, sociální péče, zahraničních věcí a vnitra, které jmenují příslušní ministři. Vládní komisař a zástupci ministerstev dozírají na to, aby Společnost plnila všechny povinnosti, uložené jím tímto nařízením (§ 35).

Provádění: Organizace uvedené v § 3, č. 4 jsou povinny v tom kterém hospodářském roku přibrati ke spolupráci na provádění úkolů tímto nařízením ustanovených obchodníky, kteří mají oprávnění k provozování obchodů se zbožím, jehož se týká činnost společnosti, požádají-li o to organizace do 31. srpna toho kterého roku a vyhovují-li podmínkám, stanoveným ministerstvem průmyslu, obchodu a živností po slyšení příslušné organizace.

Pokud společnost, po případě hlavní komisionáři (§ 21) jsou povinni použití služeb bursovních jednatelů s obilím, ustanoví ministerstvo průmyslu, obchodu a živností v dohodě s ministerstvem zemědělství. (Z § 4.)

Výkup domácího obilí bude prováděti, pokud nebude jinak ustanoveno vládním nařízením, Společnost členy organizací, uvedených v § 3, č. 1 a 2, a organizací, uvedených v témže paragrafu pod č. 3 a 4, jakožto svými hlavními komisionáři. Tito jsou povinni obilí podle příkazu Společnosti vykoupiti, převzít, zaplatiti za ně cenu stanovenou pro příslušnou nakládací stanici (§ 22) a je dodati nebo jinak jím naložiti. S vykoupeným obilím smějí nakládati jen podle příkazu Společnosti; za svou činnost dostanou náhradu od Společnosti. Výši této náhrady a podrobnější ustanovení o poměru hlavních komisionářů ke Společnosti, zejména o jejich právech a povinnostech, bude obsahovati smlouva uzavřená mezi Společností a hlavními komisionáři; její zásady podléhají schválení vlády. Nebude-li hlavní komisionář plnit povinnosti uložené mu Společností ve smlouvě, může jej Společnost zbaviti práva k výkupu domácího obilí. Požádá-li hlavní komisionář do 14 dnů od vyrozumění ministerstva průmyslu, obchodu a živností, aby věc přezkoumalo, rozhodne toto ministerstvo v dohodě s ministerstvem zemědělství po slyšení Společnosti a, jde-li o členy organizací uvedených v § 3, č. 2

těž v dohodě s ministerstvem sociální péče.

Hlavní komisionáři mohou k výkupu (odst. 1) použití komisionářů. O žádostech za schválení žadatele za komisionáře, podaných u hlavního komisionáře, rozhodne do 30 dnů po podání žádosti Společnost, která schvaluje jejich ustanovení a jim přidělený výkupní obvod, řídí se směrnici, jež stanovilo ministerstvo průmyslu, obchodu a živností v dohodě s ministerstvem zemědělství po slyšení Společnosti. Byla-li žádost zamítnuta, nebo byla-li komisionáři přikázána jen část žádaného obvodu, rozhodne o případné stížnosti žadatelově, podané u Společnosti do 14 dnů od doručení zamítavého rozhodnutí ministerstvo průmyslu, obchodu a živností v dohodě s ministerstvem zemědělství po slyšení Společnosti a, jde-li o komisionáře členů organizací uvedených v § 3, č. 2 též v dohodě s ministerstvem sociální péče. Poměr komisionáře k hlavním komisionářům ke Společnosti a jejich práva a povinnosti budou stanoveny smlouvou, která podléhá schválení Společnosti.

Komisionáři obdrží prostřednictvím hlavních komisionářů od Společnosti legitimace, aby se jimi mohli při své činnosti vykazovati (§ 21).

Nařízením mohou býti po slyšení Sboru pro záležitosti mlynářské výroby skupiny mlýnů obchodních i námezdních, upraveny výrobní i odbytové poměry mlýnů, jmenovitě stanoven způsob vymílání při výrobě mouky, mlýnských výrobků a otrub z obilí.

Mlýny zabývající se obchodním mletím jsou povinny účastniti se likvidace přebytků pšenice a žita koupených Společností. Podmínky této likvidace, které mohou obsahovati také úpravu nebo zákaz semílání obilí z nové sklizně, jakož i výši náhrady, a jiné následky nesplnění odběrní povinnosti, navrhuje Společnost po slyšení Sboru pro záležitosti mlynářské výroby, skupiny mlýnů obchodních; schvaluji a vyhlásí je v Úředním listě republiky Československé ministři financí, průmyslu, obchodu a živností, sociální péče, vnitra a zemědělství.

Mlýny zabývající se obchodním mletím jsou povinny sjednati se Společností smlouvu o podmínkách, za kterých smějí obchodně semlát obilí. O zásadách této smlouvy vyslechne Společnost Sbor pro záležitosti mlynářské výroby, skupinu mlýnů obchodních. Při stanovení zásad pro řečené smlouvy bude Společnost dbáti směrnic, jež jí může dáti ministerstvo průmyslu, obchodu a živností

v dohodě s ministerstvem zemědělství (§ 20).

Osoby uvedené v § 5, odst. 1, písm. a) jsou povinny dodati obilí (§ 16, odst. 1 a 2) v množství a době, jak jim Společnost určí. Jsou povinny dovézt je do nejbližší stanice železniční nebo lodní nebo na jiné místo určení, neleží-li toto místo dále než nejbližší stanice železniční nebo lodní, a u obilí, které Společnost podle ustanovení § 18 je povinna ihned převzít, neleží-li toto místo určení od jejich nejbližší stanice železniční nebo lodní dále než 5 km, a tam je odevzdati podle pokynů Společnosti. Nedodají-li osoby uvedené v § 5, odst. 1, písm. a) obilí nabídnuté ke koupi (§ 16, odst. 1, 2 a 4) nebo nedodají-li je včas, nahradí Společnosti rozdíl mezi cenou výkupní a cenou prodejní, leč by prokázaly, že se tak stalo bez jejich zavinení.

Osoby uvedené v odstavci 1 jsou povinny, jestliže obilí nebude od nich včas odebráno, uschovati je až do skutečného odebrání a opatrovati je jako dobrý hospodář; výši náhrady určí Společnost (§ 19).

Společnost po slyšení Sboru pro záležitosti mlynářské výroby, skupiny mlýnů námezdních, zřízeného podle vládního nařízení ze dne 20. července 1935, č. 168 Sb. z. a n., o úpravě některých výrobních a odbytových poměrů v mlynářství, může vyhláškou v Úředním listě republiky Československé stanoviti úpravu, podle které je dovoleno semlát obilí nebo dáti si semlát obilí ve mzdě, jakož i stanoviti úpravu kontroly pro takovéto mletí. Touto úpravou může býti též stanoveno, že mlýny, zabývající se námezdním mletím, smějí semlát obilí ve mzdě za podmínek stanovených ve smlouvě, kterou jsou povinny sjednati se Společností; o zásadách této smlouvy vyslechne Společnost Sbor pro záležitosti mlynářské výroby, skupinu mlýnů námezdních. Při stanovení shora uvedené úpravy, jakož i při stanovení zásad pro smlouvy s námezdními mlýny bude Společnost dbáti směrnic, jež jí může dáti ministerstvo zemědělství v dohodě s ministerstvem průmyslu, obchodu a živností (z § 17 I b).

Právní jednání, která se přiči ustanovením tohoto nařízení, jsou bezúčinná (§ 38).

Jednání nebo opominutí proti ustanovením tohoto nařízení a prováděcích předpisů k němu vydaných trestají se podle § 4, odst. 1 a 2 zák. č. 95/1933 Sb. z. a n. ve znění čl. II. zák. č. 109/1934 Sb. z. a n. (§ 41).

Posléze jsou v § 39 stanovena rozsáhlá osvobození poplatková.

I.

Novinami proběhla zpráva, že jeden slovenský komisionář odpírá podepsati smlouvu (§ 21) s hlavním komisionářem, a to z toho důvodu, že v této smlouvě se stanoví v odstavci 10, že obilí, které jako komisionář převezme při výkupu, jest vlastnictvím Československé obilní společnosti a komisionář že výslovně potvrzuje, že k tomuto obilí nepřisluší mu ani zástavní, ani retenční právo, a to ani tehdy, kdyby měl sám nebo jeho nakupovači nějaké pohledávky proti ČOS, posléze proto, že v čl. 23 se má komisionář podrobiti i všem změnám, které v budoucnosti budou stanoveny ČOS a že se zavazuje k celé řadě konvenčních pokut.

Komisionář vykupoval obilí dále, a to pro ČOS, nechal si prováděti revise, konal řádně hlášení a odvolával se na to, že podle § 4 jest ČOS povinna přibrati, jsou-li k tomu dány podmínky, k spoluúčasti obchodníky, jež tyto podmínky splňují, a odvolával se na to, že byl řádně jako komisionář ustanoven. Společnost dala dodatečnou lhůtu k podpisu smlouvy tak, jak ji předepsala, a po marném uplynutí lhůty prohlásila smlouvu za zrušenu a zakázala komisionáři vykupovati. Když zjistila revisí, že komisionář vykupuje zboží dále, učinila oznámení u okresního úřadu v Prešově pro porušení § 5 vl. nař. č. 152/1935 a navrhla, aby byl komisionář potrestán podle § 41 cit. nař.

Podle zprávy Lidových novin z 30. VIII. 1936 a č. 7 časopisu »Svojpomoc«, Prešov, rozhodl okresný úřad v Prešově jako policajný trestný soud pod č. j. 1341/36 prest. dne 22. VI. 1936, že skutková podstata přestupku podle § 41 dána není, poněvadž ČOS jest povinna podle §§ 9 a 11 uskutečňovati svoje úkoly podle obchodních zásad, obviňovaný komisionář splňuje podmínky pro komi-

sionáře a komisionářem byl ustanoven, byly u něho prováděny revise a dávány mu dispoice, a jestliže mu ČOS další prodej zakázala proto, že nepodepsal do dané lhůty komisionářskou smlouvu, není to pro právní posouzení rozhodné, neboť pro poměr komisionáře u společnosti jsou směrodatné předpisy obchodního zákona, není-li zvláštní smlouva.

ČOS podala odvolání ke krajin-skému úřadu v Bratislavě, o němž dosud není rozhodnuto.

Podle našeho názoru podléhá ČOS obchodnímu zákoníku proto, poněvadž podle §u 9 platí pro ni ustanovení, platná pro akciové společnosti, pokud není nic jiného stanoveno ve vládním nařízení nebo ve stanovách; pokud pak jde o povinnost uzavření smlouvy, jak ji hlavnímu komisionáři předložila (§ 21, II), lze míti za to, že podléhá-li tato smlouva schválení ČOS a odepřela-li ČOS jinou smlouvu schváliti, jest komisionář povinen uzavříti smlouvu s hlavním komisionářem (dikce »budou stanoveny«), a má buď jen volbu zůstatí komisionářem za podmínek, jak ve smlouvě jsou obsaženy, anebo vůbec komisionářem nebýti. Vždyť ČOS jest vybavena pravomocí, obsah smlouvy stanoviti.

II.

Mlýny (§§ 20 a 17) mají více námitek.

Pouhé slyšení Sboru pro záležitosti mlynářské výroby, skupina mlýnů obchodních (§ 20) nebo námezdních (§ 17) ovšem jest velmi nepatrným vlivem odborných zájmů na úpravu právních poměrů. Vždyť Sbor může býti slyšen a nemusí jeho názoru býti dbáno.

1. Mlýny jsou povinny sjednati smlouvu, a to jak mlýny obchodní (které kupují obilí a výrobky z něho prodávají), tak mlýny námezdní (které přijímají obilí k semílání od-

zemědělců a vyměňují je za mlynářské výrobky, které tedy neprodávají).

Mlýny kladou důraz na slůvko »sjednati« a namítají, že ČOS jim smlouvu předkládá k podpisu hotovou a že s nimi vůbec nejednala.

2. Smlouva zavazuje mlýny k plnění předpisů, které společnost vydá i v budoucnosti a o kterých dnes si nemůže kontrahent učiniti představy.

3. Mlynáři nechtějí se podrobiti rozhodčímu soudu plodinové bursy, bojíce se, aby nebyli souzeni ve svůj neprospěch.

4. Mlynáři vytýkají, že moc daná ČOS omezuje jejich výdělečnou činnost a odporuje šu 108 ústavní listiny, že monopol sám je neústavní, poněvadž zavádí nová břemena (poplatky odváděné Společnosti).

Některé mlýny podepsaly smlouvy s dodatkem, který jim poradil jejich časopis »Mlynářská obrana«, že smlouvu podpisují s výhradou, že se přičí prý dobrým mravům a zásadám práva veřejného i občanského, a že jest jim vnucována pod pohrůzkou ztráty živnosti, což jest v rozporu s § 108 ústavy o svobodě výdělečného podnikání. ČOS proto pokládá takto klausulovaný podpis za nesouhlas se smlouvou a oznámila takové mlynáře okresním úřadům ke stíhání podle § 41.

V Úředním listě č. 170 uveřejnila ČOS vyhláškou č. 9/III, v jejímž odstavci 3 uvádí, že od 1. srpna 1936 smějí námezdně semínati obilí jen mlýny, které podepsaly smlouvu. Tuto lhůtu nyní prodloužila do 15. září 1936.

Jedná se tu o přímo typický případ t. zv. právního donucení ke smlouvě, jež jest normou právního řádu právnímu subjektu uložený závazek a povinnost, uzavřítí určitou smlouvu (Koblížek, Donucení ke smlouvě, 1933, str. 60). Zákon do-

nucuje k uzavření smlouvy, což znamená určitou právní instituci, vytvořenou staletími, jejímž podstatným znakem jest smluvní svoboda; při právním donucení musí býti vždy zachována určitá volnost stran, neboť je-li tu pouhý diktát, pak nemůže se o smlouvu vůbec jednat. Bývalo by správnější, kdyby býval zákonodárce místo »smlouvy« užil vhodnějšího výrazu »řád«, vystihujícího ve skutečnosti jednostranné stanovení podmínek Společností.

Při právním výkladu, i když nutno uznati jisté oprávnění stanoviska komisionářů a mlynářů, musí se přihlížeti k celé tendenci a konstrukci nařízení, k doplňujícím a obdobným ustanovením, na př. že zásady smlouvy stanoví Společnost a bude při tom dbáti směrnic, které jí mohou dáti obě zúčastněná ministerstva (§ 17 pro mlýny námezdní, § 20 pro mlýny obchodní). Jest tedy postup ČOS zřejmě kryt vl. nař. čís. 137/1934 dnešního znění.

III.

Zajímavější ovšem budou důsledky, vyplývající z tohoto boje ČOS s komisionáři nebo mlýny, a to vzhledem k šu 38, podle něhož právní jednání, která se přičí ustanovením tohoto nařízení, jsou bezúčinná. Vykoupí-li komisionář nebo obchodní mlýn obilí, nemaje s ČOS smlouvy, a zakázala-li mu ČOS tento výkup, a výkup se tedy stal proti zákazu, poněvadž po lhůtě k podpisu smlouvy, bude zajímavé zkoumati, zda může jen kontrahent komisionáře nebo obchodního mlýna napadati platnost smlouvy, nebo zda i komisionáři nebo obchodní mlýny mohou žádati od svého dodavatele vrácení peněz a zpětvzetí obilí, vzhledem k tomu, že nebudou moci s vykoupěným obilím nikterak nakládati. Otázkou totiž bude, zda neplatnost šu 38 jde i ve prospěch vědomého porušovatele předpisů.